

Türk Borçlar Kanunu: Sözleşmeler ve Borç İlişkileri

Türk Borçlar Kanunu, 11 Ocak 2011 tarihinde kabul edilmiş ve 4 Şubat 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanun, borç ilişkilerinin kaynaklarını, sözleşmelerin kurulmasını, şeklini ve içeriğini düzenleyen temel hükümleri içermektedir. Kanun, sözleşme özgürlüğü, irade beyanı, öneri ve kabul gibi önemli konuları ele almaktadır.

by ali sinkay

Sözleşmenin Kurulması ve İrade Açıklaması

Türk Borçlar Kanunu'nun 1. maddesi, sözleşmenin kurulmasını düzenlemektedir. Buna göre, sözleşme tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur. İrade açıklaması açık veya örtülü olabilir. Kanun, sözleşmenin esaslı noktalarında uyuşmanın yeterli olduğunu, ikinci derecedeki noktalarda uyuşmazlık olması durumunda hâkimin karar vereceğini belirtmektedir.

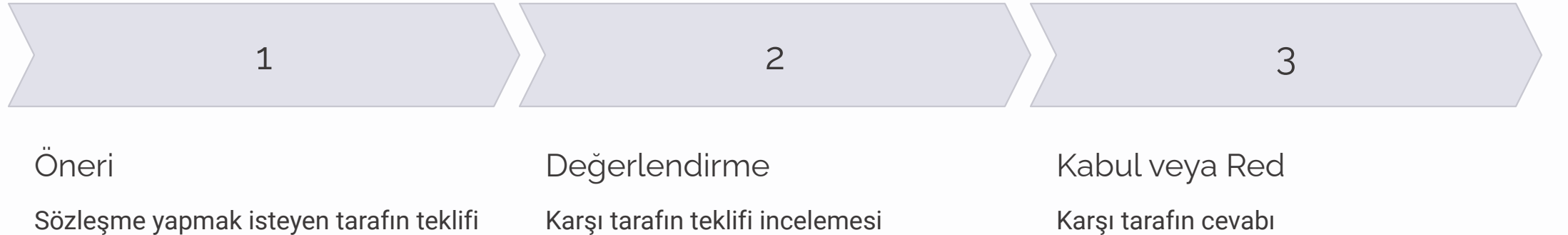
- 1 İrade Beyanı
Tarafların sözleşme yapma isteklerini açıklamaları
- 2 Karşılıklı Uyuşma
İrade beyanlarının birbiriyle uyumlu olması
- 3 Sözleşmenin Kurulması
Tarafların anlaşmasıyla sözleşmenin oluşması

Öneri ve Kabul

Kanunun 3. ve 5. maddeleri arasında, öneri ve kabul süreci detaylı olarak ele alınmaktadır. Süreli öneri durumunda, öneren belirlenen süre boyunca önerisiyle bağlıdır. Süresiz önerilerde ise, hazır olanlar arasında hemen kabul edilmezse öneren bağılıktan kurtulur. Hazır olmayanlar arasında yapılan önerilerde, zamanında ve usulüne uygun yanıt beklenebilecek süre kadar öneren bağlı kalır. Kanun ayrıca örtülü kabul ve ısmarlanmayan şeyin gönderilmesi gibi durumları da düzenlemektedir.

Sözleşmelerin Şekli

Türk Borçlar Kanunu'nun 12. maddesi, sözleşmelerin şekli konusunu düzenlemektedir. Genel kural olarak, sözleşmelerin geçerliliği hiçbir şekle bağlı değildir. Ancak kanunda öngörülen durumlarda, belirli bir şekle uyulması gerekir ve bu genellikle geçerlilik şeklidir. Kanunun 13. ve 14. maddeleri, yazılı şekil gerektiren sözleşmelerin unsurlarını ve değiştirilmesini düzenlemektedir. İmza konusu da ayrıntılı olarak ele alınmış, el yazısı imzanın zorunluluğu ve güvenli elektronik imzanın hukuki sonuçları belirtilmiştir.

Şekil Serbestisi

Genel kural olarak sözleşmeler şekle bağlı değildir

Yazılı Şekil

Kanunda öngörülen durumlarda yazılı şekil gereklidir

İmza

El yazısı veya güvenli elektronik imza geçerlidir

Değişiklikler

Yazılı sözleşmelerin değiştirilmesi de yazılı olmalıdır

Genel İşlem Koşulları

Kanunun 20. ile 25. maddeleri arasında genel işlem koşulları düzenlenmektedir. Genel işlem koşulları, bir sözleşme yapılırken düzenleyenin önceden hazırladığı ve karşı tarafa sunduğu sözleşme hükümleridir. Bu koşulların sözleşmeye dahil edilmesi için karşı tarafa bilgi verilmesi ve kabul edilmesi gerekir. Aksi takdirde, bu koşullar yazılmamış sayılır. Kanun ayrıca, genel işlem koşullarının yorumlanması, değiştirilmesi ve içerik denetimi konularında da hükümler içermektedir.

Tanım ve Kapsam

Genel işlem koşulları, önceden hazırlanmış sözleşme hükümleridir

Bilgilendirme ve Kabul

Karşı tarafın bilgilendirilmesi ve kabulü gereklidir

Denetim ve Yorum

Koşulların içerik denetimi ve yorumlanması önemlidir

Sözleşmenin İçeriği ve Sözleşme Özgürlüğü

Türk Borçlar Kanunu'nun 26. ve 27. maddeleri, sözleşme özgürlüğü ve sözleşmenin içeriğini düzenlemektedir. Taraflar, sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebilirler. Ancak, kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür. Sözleşmenin bir kısmının hükümsüz olması, diğer kısımların geçerliliğini etkilemez, ancak bu hükümler olmadan sözleşmenin yapılmayacağı anlaşılırsa tümü hükümsüz olur.

1

Özgürlük İlkesi

Taraflar sözleşme içeriğini özgürce belirleyebilir

2

Sınırlamalar

Kanun, ahlak, kamu düzeni ve kişilik hakları sınırları

3

Hükümsüzlük

Aykırı veya imkânsız sözleşmeler hükümsüzdür

4

Kısmi Geçerlilik

Bir kısmın hükümsüzlüğü tümünü etkilemeyebilir

Aşırı Yararlanma

Kanunun 28. maddesi, aşırı yararlanma durumunu düzenlemektedir. Bir sözleşmede karşılıklı edimler arasında açık bir oransızlık varsa ve bu oransızlık, zarar görenin zor durumda kalmasından, düşüncesizliğinden veya deneyimsizliğinden yararlanılarak gerçekleştirilmişse, zarar gören taraf sözleşme ile bağlı olmadığını bildirebilir veya edimler arasındaki oransızlığın giderilmesini isteyebilir. Bu hakkın kullanılması için belirli süreler öngörülmüştür.

Durum	Sonuç
Açık Oransızlık	Sözleşmeyi Reddetme Hakkı
Zor Durum	Oransızlığın Giderilmesini İsteme
Deneyimsizlik	Sözleşmeyi İptal Etme Hakkı

İrade Bozuklukları: Yanılma

Türk Borçlar Kanunu'nun 30. ile 35. maddeleri arasında yanılma konusu ele alınmaktadır. Sözleşme kurulurken esaslı yanılmaya düşen taraf, sözleşme ile bağlı olmaz. Kanun, hangi yanılma hallerinin esaslı sayılacağını belirtmektedir. Örneğin, sözleşmenin niteliğinde, konusunda, tarafların kimliğinde veya sözleşmenin şartlarında yanılma esaslı yanılma olarak kabul edilir. Ancak, yanılan tarafın yanılmayı dürüstlük kurallarına aykırı olarak ileri sürmesi mümkün değildir.

Esaslı Yanılma

Sözleşmenin temel unsurlarında yanılma

Sözleşme Bağlayıcılığı

Esaslı yanılmada sözleşme bağlayıcı değildir

Dürüstlük Kuralı

Yanılmanın dürüstlük kuralına uygun ileri sürülmesi

İrade Bozuklukları: Aldatma ve Korkutma

Kanunun 36. ve 37. maddeleri, aldatma ve korkutma durumlarını düzenlemektedir. Aldatma sonucu bir sözleşme yapan taraf, yanılması esaslı olmasa bile sözleşmeyle bağlı değildir. Üçüncü kişinin aldatması durumunda, karşı tarafın aldatmayı bilmesi veya bilecek durumda olması halinde sözleşme bağlayıcı olmaz. Korkutma durumunda ise, taraflardan biri diğerinin veya üçüncü bir kişinin korkutması sonucu sözleşme yapmışsa, sözleşmeyle bağlı değildir. Korkutmanın üçüncü kişiden gelmesi ve diğer tarafın bunu bilmemesi durumunda, hakkaniyet gerektiriyorsa tazminat ödenebilir.

Aldatma

- Sözleşmeyi geçersiz kılar
- Üçüncü kişi aldatması

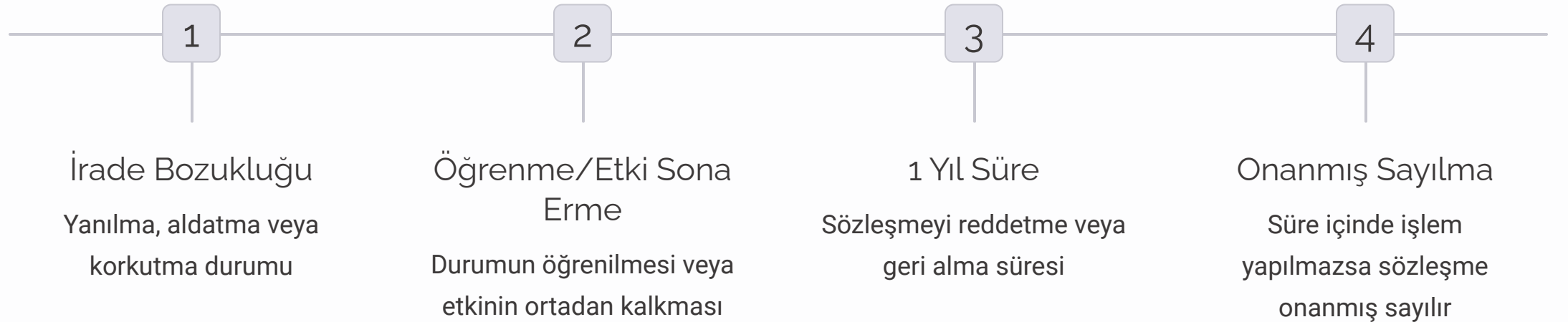
Korkutma

- Sözleşmeyi bağlayıcı olmaktan çıkarır
- Üçüncü kişi korkutması

İrade Bozukluğunun Giderilmesi

Türk Borçlar Kanunu'nun 39. maddesi, irade bozukluğunun giderilmesi konusunu düzenlemektedir. Yanılma, aldatma veya korkutma sebebiyle sözleşme yapan taraf, bu durumu öğrendiği veya korkutmanın etkisinin ortadan kalktığı andan itibaren bir yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını bildirmez veya verdiği şeyi geri istemezse, sözleşmeyi onanmış sayılır. Ancak, aldatma veya korkutmadan dolayı bağlayıcılığı olmayan bir sözleşmenin onanmış sayılması, tazminat hakkını ortadan kaldırmaz.

Temsil: Yetkili Temsil

Kanunun 40. ve 41. maddeleri, yetkili temsil konusunu düzenlemektedir. Yetkili bir temsilci tarafından bir başkası adına ve hesabına yapılan hukuki işlemin sonuçları, doğrudan doğruya temsil olunanı bağlar. Temsilci, hukuki işlemi yaparken bu sıfatını bildirmezse, işlemin sonuçları kendisine ait olur. Ancak, karşı taraf bir temsil ilişkisinin varlığını durumdan çıkarıyor veya çıkarması gerekiyorsa, işlemin sonuçları temsil olunana ait olur. Temsil yetkisinin içeriği ve derecesi, temsil kaynağına göre (kamu hukuku, hukuksal işlem) belirlenir.

Yetkili Temsil

Temsilcinin yaptığı işlem temsil olunanı bağlar

Sıfat Bildirimi

Temsilci sıfatını bildirmezse sonuçlar kendisine ait olur

Karşı Tarafın Bilgisi

Temsil ilişkisi anlaşılıyorsa sonuçlar temsil olunana aittir

Yetki Kapsamı

Temsil yetkisinin içeriği kaynağına göre belirlenir

Temsil: Yetkinin Sınırlanması ve Sona Ermesi

Türk Borçlar Kanunu'nun 42. ve 43. maddeleri, temsil yetkisinin sınırlanması, geri alınması ve sona ermesi konularını düzenlemektedir. Temsil olunan, hukuki bir işlemde doğan temsil yetkisini her zaman sınırlayabilir veya geri alabilir. Ancak, taraflar arasındaki hizmet, vekâlet veya ortaklık sözleşmeleri gibi hukuki ilişkilerden doğabilecek haklar saklıdır. Temsil yetkisi, aksi kararlaştırılmadıkça veya işin özelliğinden anlaşılmadıkça, temsil olunanın veya temsilcinin ölümü, gaipliğine karar verilmesi, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflas etmesi durumlarında sona erer.

1

Yetki Verilmesi

Temsil yetkisinin tanınması

2

Yetki Sınırlaması

Temsil olunanın yetkiyi sınırlaması

3

Yetkinin Geri Alınması

Temsil olunanın yetkiyi tamamen geri alması

4

Yetkinin Sona Ermesi

Ölüm, ehliyetsizlik gibi durumlarla yetkinin sona ermesi

Yetkisiz Temsil

Kanunun 46. ve 47. maddeleri, yetkisiz temsil durumunu düzenlemektedir. Bir kimse yetkisi olmadığı halde temsilci olarak bir hukuki işlem yaparsa, bu işlem ancak temsil olunanın onaması halinde onu bağlar. Yetkisiz temsilcinin karşı tarafı, temsil olunandan uygun bir süre içinde işlemi onayıp onayamayacağını bildirmesini isteyebilir. Temsil olunanın işlemi onamaması durumunda, yetkisiz temsilci, işlemin geçersiz olmasından doğan zararı gidermekle yükümlüdür. Ancak, karşı tarafın yetkisizliği bildiği veya bilmesi gerektiği durumlarda, yetkisiz temsilciden zararın giderilmesi istenemez.

Yetkisiz İşlem

Yetkisiz temsilcinin yaptığı işlem başlangıçta geçersizdir

Onama

Temsil olunanın onaması ile işlem geçerli hale gelir

Zarar Giderimi

Onama olmazsa yetkisiz temsilci zararı giderir

Borçlar Kanunu'nun Temel İlkeleri

Türk Borçlar Kanunu, sözleşme özgürlüğü, irade beyanının önemi, dürüstlük kuralı ve hakkaniyet gibi temel ilkelere dayanmaktadır. Kanun, tarafların sözleşme yapma, içeriğini belirleme ve sona erdirmeye özgürlüğünü tanıırken, bu özgürlüğün sınırlarını da çizmektedir. İrade bozuklukları durumunda mağdur tarafı koruyucu hükümler içermekte, aynı zamanda işlem güvenliğini de gözetmektedir. Temsil kurumu ile hukuki işlemlerin kolaylaştırılması amaçlanırken, yetkisiz temsil durumunda da tarafların menfaatleri dengelenmektedir. Bu ilkeler, modern bir borçlar hukukunun temelini oluşturmaktadır.

Sözleşme Özgürlüğü

Tarafların sözleşme yapma ve içeriğini belirleme özgürlüğü

Dürüstlük Kuralı

Hukuki ilişkilerde dürüstlük ve güven ilkesi

Mağdur Koruması

İrade bozukluklarında mağdur tarafın korunması

Hakkaniyet

Adil ve hakkaniyete uygun çözümler